

Jakiej pomocy potrzebują osoby starsze i kto im jej udziela?

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W naszych ostatnich badaniach – po trzech latach przerwy – powróciliśmy do problematyki osób starszych mających trudności w wykonywaniu codziennych czynności¹. Interesowało nas, jaka jest skala tego zjawiska, ile osób starszych nie radzi sobie z różnymi aktywnościami, jaka pomoc jest im potrzebna i w jakim stopniu te potrzeby są zaspokojone.

Blisko połowa badanych (46%) zna osobiście kogoś starszego, kto ma problemy z wykonywaniem samodzielnie niektórych codziennych czynności, takich jak na przykład: załatwianie spraw w urzędach, robienie zakupów, sprzątanie, przygotowywanie posiłków, ubieranie się, higiena osobista, a 6% respondentów zadeklarowało, że sami znajdują się w takiej sytuacji. W porównaniu z rokiem 2016, gdy ostatni raz pytaliśmy o tę kwestię, odsetek ankietowanych znających osobiście kogoś starszego wymagającego wsparcia w codziennych czynnościach wzrósł, a zgłaszających tego rodzaju trudności się nie zmienił.

TABELA 1

Wiele osób po osiągnięciu pewnego wieku ma trudności z wykonywaniem samodzielnie niektórych codziennych czynności, takich jak na przykład: załatwianie spraw w urzędach, robienie zakupów, sprzątanie, przygotowywanie posiłków, ubieranie się, higiena osobista. Czy zna Pan(i) osobiście kogoś starszego, kto ma takie problemy lub może sam(a) Pan(i) jest w takiej sytuacji?	Odpowiedzi według terminów badań	
	2016	2019
	w procentach	
Sam(a) mam takie problemy	6	6
Znam osobiście kogoś w starszym wieku, kto ma takie problemy	39	46

¹ Połączono dane z dwóch badań CBOS „Aktualne problemy i wydarzenia”: nr 350, 4–11 lipca 2019 roku (N=1077) i nr 351, 22–29 sierpnia 2019 roku (N=974). Oba badania przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face to face) wspomaganym komputerowo (CAPI) na reprezentatywnych próbach losowych dorosłych mieszkańców Polski.

Ograniczenia wynikające z wieku nasilają się po 75. roku życia – co piąty ankietowany (22%) w tym wieku deklaruje, że ma trudności w wykonywaniu codziennych czynności. Wśród badanych w wieku 65–74 lat tego typu trudności ma 13% respondentów, a w grupie wiekowej 55–64 lata – co jedenasty (9%).

CBOS

RYS. 1. Wiele osób po osiągnięciu pewnego wieku ma trudności z wykonywaniem samodzielnie niektórych codziennych czynności, takich jak na przykład: załatwianie spraw w urzędach, robienie zakupów, sprzątanie, przygotowywanie posiłków, ubieranie się, higiena osobista. Czy może sam(a) Pan(i) jest w takiej sytuacji?

ODSETKI ODPOWIEDZI TWIERDZĄCYCH
WŚRÓD BADANYCH W WIEKU:

Z analiz zróżnicowań społeczno-demograficznych wynika również, że ponadprzeciętnie często trudności w wykonywaniu codziennych czynności zgłaszają osoby z wykształceniem podstawowym/gimnazjalnym (14%), badani niezadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych (16%), o dochodach na osobę nieprzekraczających 1800 zł (8–9% w zależności od kategorii). W grupach społeczno-zawodowych są to najczęściej renciści (23%) i emeryci (15%). Warto jednocześnie podkreślić, że relatywnie często respondenci wymagający wsparcia mieszkają w jednoosobowych gospodarstwach domowych.

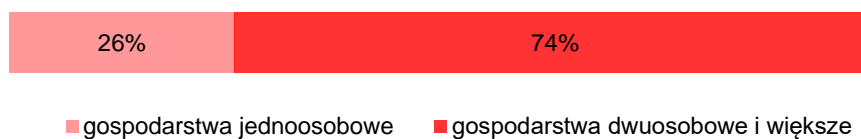
TABELA 2

		Wiele osób po osiągnięciu pewnego wieku ma trudności z wykonywaniem samodzielnie niektórych codziennych czynności, takich jak na przykład: załatwianie spraw w urzędach, robienie zakupów, sprzątanie, przygotowywanie posiłków, ubieranie się, higiena osobista. Czy może sam(a) Pan(i) jest w takiej sytuacji?	
		Tak	Nie
		w procentach	
Wykształcenie	Podstawowe/gimnazjalne	14	86
	Zasadnicze zawodowe	8	92
	Średnie	4	96
	Wyższe	3	97
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	2	98
	Średni personel, technicy	1	99
	Pracownicy adm.-biurowi	3	97
	Pracownicy usług	1	99
	Robotnicy wykwalifikowani	1	99
	Robotnicy niewykwalifikowani		100
	Rolnicy	2	98
	Pracujący na własny rachunek	2	98
	Bezrobotni	6	94
	Emeryci	15	85
	Renciści	23	77
	Uczniowie i studenci		100
	Gospodynie domowe i inni	4	96
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	8	92
	Od 900 zł do 1299 zł	8	92
	Od 1300 zł do 1799 zł	9	91
	Od 1800 zł do 2499 zł	5	95
	2500 zł i więcej	3	97
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	16	84
	Średnie	9	91
	Dobre	4	96
Liczba osób w gospodarstwie domowym	1 osoba	13	87
	2 osoby i więcej	5	95

Biorąc pod uwagę strukturę gospodarstw domowych osób wymagających wsparcia, można zauważyć, że co czwarta z nich mieszka sama (26%).

CBOS

RYS. 2. Osoby wymagające wsparcia – struktura gospodarstw domowych

Badanych, którzy zadeklarowali, że mają trudności z wykonywaniem samodzielnie niektórych czynności, zapytaliśmy, jaka pomoc jest im potrzebna.

CBOS

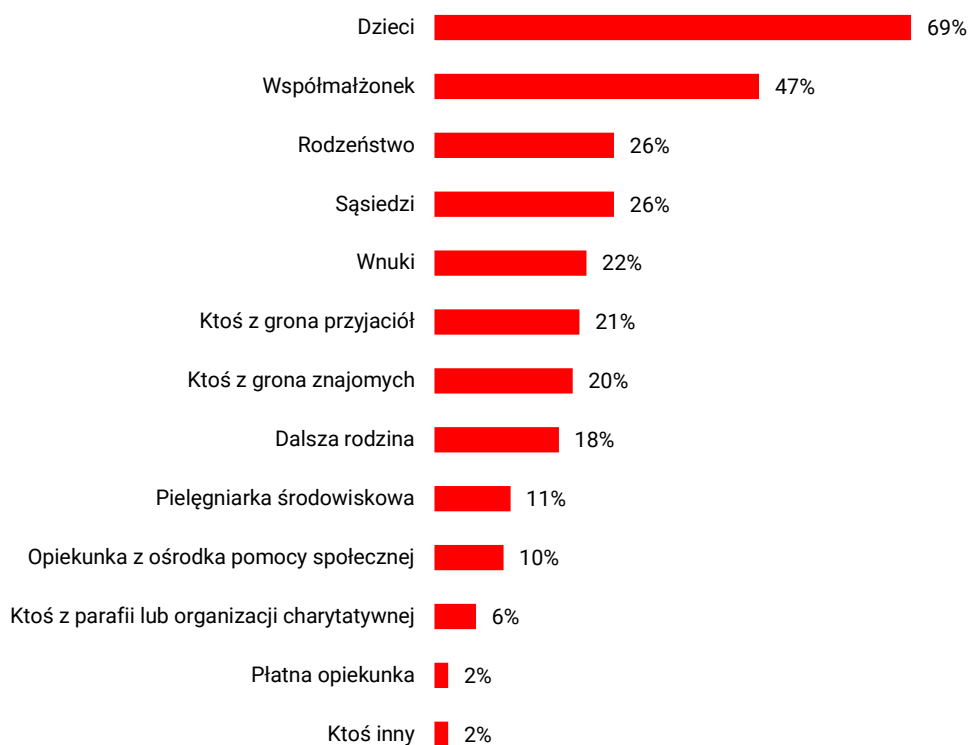
RYS. 3. Jaka pomoc jest Panu(i) potrzebna? N=127

Najczęściej w tym kontekście wymieniane było wsparcie finansowe (64%), a w następnej kolejności: pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego (59%), załatwianiu spraw u lekarza, w urzędzie, w banku itp. (59%) oraz udzielanie porad (57%). Znaczna część badanych wymagających wsparcia chciałaby, aby ktoś dotrzymywał im towarzystwa, np. w domu, na spacerze, w kościele (45%), pomagał w pielęgnacji w chorobie (40%). Rzadziej respondenci zgłaszali, że potrzebna jest pomoc w czynnościach związanych z higieną osobistą (17%). Co dziewiąty (11%) nieradzący sobie z wykonywaniem codziennych czynności potrzebuje innego rodzaju wsparcia - wymieniane były m.in.: pomoc prawna, opieka całodobowa czy też ogólniki, np. „różne sprawy”.

Osoby starsze wymagające pomocy najczęściej wspierane są przez rodzinę – w większości przez dzieci (69%), rzadziej przez współmałżonków (47%), rodzeństwo (26%), wnuki (22%) oraz dalszą rodzinę (18%). Ogółem 94% starszych osób nieradzących sobie z codziennymi aktywnościami może liczyć na wsparcie bliższej lub dalszej rodziny. Stosunkowo często seniorom pomagają sąsiedzi (26%), przyjaciele (21%) oraz znajomi (20%). Z instytucjonalnych form wsparcia – pielęgniarstwa środowiskowego, opiekuńcy z ośrodka pomocy społecznej, płatnej opiekuńcy czy też pomocy z parafii lub organizacji charytatywnej – osoby starsze korzystają rzadziej.

RYS. 4. Kto na ogół Panu(i) pomaga? N=127

Osobom starszym oferowana jest różnorodna pomoc. Zdecydowana większość seniorów mających trudności z wykonywaniem codziennych czynności otrzymuje wsparcie w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego (80%), może liczyć na kogoś, kto udzieli im porad w ważnych sprawach (80%), oraz na towarzystwo w domu bądź poza domem (73%). Dwie trzecie z nich otrzymuje wsparcie podczas załatwiania spraw u lekarza, w urzędzie, w banku itp. (67%) oraz pomoc polegającą na pielęgnacji w chorobie (63%). Rzadziej osoby starsze otrzymują pomoc w zakresie higieny osobistej i ubierania się (27%).

RYS. 5. W jaki sposób na ogół pomagają Panu(i) te osoby?

Kluczowa w tym kontekście wydaje się jednak skala niezaspokojonych potrzeb – jaka część seniorów zgłaszających określonego typu potrzeby nie otrzymuje danego rodzaju wsparcia. Porównując odpowiedzi na pytanie o codzienne czynności sprawiające respondentom trudności z deklaracjami dotyczącymi otrzymywanej pomocy, można zauważyć, że zdecydowana większość z nich uzyskuje potrzebne wsparcie. Jedynym obszarem, gdzie większość osób nie uzyskuje niezbędnej pomocy, w przypadku którego skala niezaspokojonych potrzeb jest największa – są kwestie finansowe. Ponad połowa ankietowanych (55%) deklarujących, że potrzebuje wsparcia finansowego, takiej pomocy nie uzyskuje.

TABELA 3

Jaka pomoc jest Panu(i) potrzebna?	Czy taka pomoc jest otrzymywana?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Finansowa	42	55	3
Pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego	85	12	3
Pomoc w załatwianiu spraw	88	10	2
Dotrzymanie towarzystwa	88	11	1
Udzielanie porad w ważnych sprawach	90	7	3
Pielęgnacja w chorobie	84	12	4

* Pozostałe rodzaje potrzeb zostały wyłączone z analiz ze względu na niewielką liczebność

Blisko połowa badanych zna osobiście kogoś starszego, kto ma problemy z wykonywaniem samodzielnie niektórych czynności, a 6% respondentów zadeklarowało, że sami są w takiej sytuacji. Osoby starsze nieradzące sobie z codziennymi aktywnościami najczęściej mogą liczyć na pomoc najbliższej rodziny – dzieci i współmałżonków. Istotne wsparcie oferują również dalsza rodzina oraz

przyjaciele i znajomi. Z instytucjonalnych form opieki korzysta relatywnie niewielka grupa seniorów. Osobom starszym najczęściej potrzebna jest pomoc finansowa, w dalszej zaś kolejności: wsparcie w prowadzeniu gospodarstwa domowego, załatwianiu różnych spraw oraz pomoc w podejmowaniu decyzji, a także udzielanie porad w ważnych kwestiach. Porównując odpowiedzi na pytanie o codzienne czynności sprawiające respondentom trudności z deklaracjami dotyczącymi otrzymywanej pomocy, można zauważyć, że zdecydowana większość z nich uzyskuje niezbędne wsparcie. Jedynym obszarem, gdzie większość osób nie dostaje potrzebnej pomocy – w przypadku którego skala niezaspokojonych potrzeb jest największa – są kwestie finansowe.

Opracowała

Małgorzata Omyła-Rudzka